

Östergötlands Hembygdsblad

Höstkänning

ÖSTERGÖTLANDS HEMBYGDSBLAD

Utkommer med fyra nummer per år och ges ut av Östergötlands Hembygdsförbund, till vilket 96 föreningar med ca 20 000 medlemmar är anslutna.

Ansvarig utgivare

Denny Lawrot (förbundsordförande)
Sankta Marias Väg 252, 612 93 Finspång
Tel: 0122-201 88, mobil: 0708-12 06 00
denny.lawrot@centerpartiet.se

Redaktionsgrupp

Jesper Ström
Östergötlands Hembygdsförbunds kansli
Tellbovägen 14, 585 64 Linghem
Tel: 076-103 11 39
ostergotland@hembygd.se

Bengt Björner
Brunneby, 597 94 Åtvidaberg
Tel: 0120- 601 71
bengt.bjorner@telia.com

Fredrik Häger
Tel: 0721- 67 13 54
carlingtonlot@gmail.com

Prenumeration

100: -/år. Insättes på bankgiro 475 – 9700 eller plusgirokonto 89 881–7

Annonsspriser

1/1 sida 1200:-
1/2 sida 600:-
1/4 sida 400:-

Annonskontakt

Jesper Ström, 076-103 11 39
ostergotland@hembygd.se

Utkommer

omkring 15/3, 15/6, 15/9, 15/12

Manusstopp

15/2, 15/5, 15/8, 15/11

Östergötlands Hembygdsförbunds Kansli

Tellbovägen 14, 585 64 Linghem
Tel: 076-103 11 39
ostergotland@hembygd.se
www.hembygd.se/ostergotland

INNEHÅLL:

Ordföranden har ordet	sid 3
Berikande möte	4
Qvarn förr och nu	6
Hantverksdag i Ekebyborna	7
Sommarfest i Käxelvik	9
Nostalgiresa – med träsmak	11
Musikalisk fest för 30-åring	13
Tryserums Hembygdsförenings jubileumsskrift	15

ÖSTERGÖTLANDS
HEMBYGDSFÖRBUND

Omslagsbild

Stegeborgs slottsruin, Skällvik, Söderköping

Foto: Jesper Ström

Välkommen med bidrag, annonser och foton. Materialet skickas till kansliet. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera texter och bilder.

Tryck

Mjölby Tryckeri
Upplaga 1 100 ex
ISSN 1102-5557

Ordföranden har ordet

Så kan vi lägga en underbar sommar bakom oss! Våren och sommaren, för min del, har varit fantastiska även om jag kunnat notera ett par botten-napp när det gäller vädret. Bägge drabbade jubilerande hembygdsföreningar. Ringarum skrev jag om i förra numret. Hällestads 90-årsjubileum drabbades av ett ihållande åskväder som rullade in precis när firandet inleddes. Tråkigt men trots detta inga sura miner. Vånga hade bättre tur med sitt 80-årsfirande. Ett strålande sensommarväder. Vånga är en av de föreningar som jobbar med integration via Leaderprojektet "Ny på landet". Härigenom har man kontakt med Colombianska Kulturföreningen i Norrköping som genomförde en uppvisning av folkdanser från Sydamerika. Ett färgrikt och uppskattat inslag i programmet.

Denny Lawrot

Vårt åtagande att ta emot Riksstämman 2014 är annars en central arbetsuppgift nu. Vi för diskussioner med riksorganisationen om upplägget runt stämman. Verkligheten är sådan att stämmorna tenderar att locka allt färre ombud från landets hembygdsföreningar. Detta är i sig ett demokratiskt problem. Av ett par av motionerna till årets riksstämma och den diskussion dessa motioner föranledde framgår det tydligt att kostnaderna för föreningarna att skicka ombud till riksstämman upplevs för höga. Förbundsstyrelsen har diskuterat detta och framfört några idéer som vi nu planerar efter. Det lutar väl åt att vi nästa år anordnar tre *Hembygdsdagar* där riksstämman anordnas på *en* av dessa dagar. Om hela stämman läggs på lördagen har föreningarna möjlighet att skicka ombud till Seminariedagen och Stämman eller till Stämman och Hembygdsresorna. Vi tror att detta skulle ge fler ombud på riksstämman och avser att prova detta.

Vi behöver genomföra spännande seminariedagar dagen innan själva stämman, och också spännande hembygdsresor dagen efter. Det här ska vi naturligtvis lyckas med. Vi har kastat ut frågan om hembygdresorna till er i länet redan i förra numret. Men inte fått så många reaktioner som vi skulle önska. Ska vi lyckas genomföra en bra riksstämma behöver vi er hjälp med hembygdsresorna. Slå gärna en signal till Jesper på kansliet och diskutera de idéer ni har till intressanta resmål. Vi kommer också ha behov av ett stort antal volontärer till stämmobyran och till utställningarna m.m. Vill ni ställa upp och göra en insats, så anmäl er till kansliet.

En trevlig höst önskas – vi ses väl förresten på Höstkonferensen 21/9 hos Östra Eneby Hbf? Anmälan och program hittar ni på vår hemsida www.hembygd.se/ostergotland.

Denny Lawrot

Berikande möte

Agnet Kraft sitter på en stol framför ladugårdsvägen vid Göstad gård och väntar. Snart kommer en buss åkande längs vägen till gården. Den svänger in på grusplanen. När dörrarna öppnas kliver medlemmar från Kurdiska Handikappföreningen ur. De har kommit till Göstad för att se på gårdens robotmjölkning. Agnet Kraft hälsar gästerna välkomna.

– Vi bedriver mjölkproduktion och har 230 mjölkkor. Vi har tre mjölkningsrobotar och medelmjölkningen per dag är 30 liter, upplyser hon.

Samarbete över kulturgränserna

Med i bussen är även ordförande i Vårdsbergs Hembygdsförening, Bengt Isaksson. Studiebesöket på Göstad gård är resultatet av ett samarbete mellan Vårdsbergs Hembygdsförening, Kurdiska Handikappföreningen och Leader Folkungaland. Det är en del av projektet ”Nosa på Landsbygden”.

– Hur många av besökarna har bakgrund i jordbruket, frågar Bengt Isaksson.

Tolken Hassan Pour Kamal översätter frågan till kurdiska och flera av besökarna räcker upp händerna till svar. Agnet Kraft är van vid internationella gäster.

– Vi har besökare från Ryssland, Japan och Frankrike, säger hon.

Hon öppnar dörren in till ladugården och visar gästerna uppför trappan till övervåningen. Där finns ett rum stort som en matsal. Längs två av väggarna är fönster som vetter mot djurhallen monterade. Flera bord står utplacerade på golvet och vid bortre väggen finns en diskho och några mikrovågsugnar.

Självhushållande kor

Besökarna går fram till fönstren och tittar ned i djurhallen. Korna sköter sig själva. De äter och går till båsen där robotarna tar hand om mjölkningen när det är dags. När besökarna har tittat färdigt återsamlas de på grusplanen framför ladugården.

– Vi har även 260 hektar åker och idag kör vi in ensilage, säger Agnet Kraft och pekar mot betongbehållarna bakom ladugården.

Hon tar täten och besökarna följer efter. På vägen till betongbehållarna kör en stor blå traktor med en röd vagn förbi dem. Den lastar av höet och åker sedan vidare för att hämta mer. När Agnet Kraft har visat ensilageanläggningen vill hon ta en minnesbild på sina besökare.

De ställer upp sig på gräsplätten framför infarten till gården och passar även på att ta egna minnesbilder.

Sedan kliver de på bussen och åker iväg till nästa utflyktsmål.

Hassan Pour Kamal, Bengt Isaksson och Agnet Kraft tog hand om besökarna i Göstad gård.

Annorlunda hembygdsfest

I Hagaberg är medlemmarna i Vårdsbergs Hembygdsförening upptagna med att ställa i ordning grillar och ta fram papperstallrikar. De har spämt upp tält och tagit fram sittmöbler. En mörkblå buss närmar sig hembygdsgården. Den stannar och medlemmarna i Kurdiska Handikappföreningen kliver ur. De lastar av korgar och andra pinaler som behövs till den stundande grillfesten tillsammans med Vårdsbergs Hembygdsförening.

Under några varma eftermiddagstimmar förvandlas gräsyrtorna omkring det gamla soldattorpet Hagaberg till en kulturell mötesplats där doften av svensk grillkorv

I Hagaberg var grillarna varma.

Hassan Pour Kamal berättade om den kurdiska folkdräkten och Bengt Isaksson om soldattorpet Hagaberg.

blandas med kurdisk Shish Kebab. Tekannor och kaffe-pannor står sida vid sida på grillgallren och puttrar ikapp till tonerna av den kurdiska folkmusiken som strömmar ut ur högtalarna och sprider sig över nejden. På lands-

vägen rusar trafiken som vanligt förbi i en jämn ström, men den här dagen vrider förarna en extra gång på huvudet när de passerar Hagaberg.

Text och bild: Fredrik Häger

Höstprogram 2013

Tisd "Vattenhiss och vallajärn – om konservering av interiörmåleri och fasta inventarier i Hedvigs kyrka i Norrköping", Stephan Lederer, konservator Östergötlands museum.
22 okt
Kl 18.00

Tisd "Systrarna Dagmar Eriksén och Hilda Winge - två framgångsrika östgötska fotografer", Eva Dahlman, fotohistoriker specialiserad på kvinnliga fotografer och bygdefotografi, Stockholm.
19 nov
Kl 16.00 Bokutlämning till föreningens medlemmar.
Kl 18.00 Föredrag enligt ovan.

Tisd "Vad benen berättar", föreläsning med utgångspunkt i benfynd från Älvestad kyrka, osteolog Petter Nyberg, Östergötlands museum.
17 dec
Kl 18.00

Lokal: Wallenbergssalen, Östergötlands museum.

Entré: Fri entré för medlemmar i Östergötlands Fornminnes- och Museiförening, icke medlemmar 50:-/person.

Arr: Östergötlands Fornminnes- och Museiförening, Östergötlands museum och Folkuniversitetet.

Välkomna!

Qvarn förr och nu

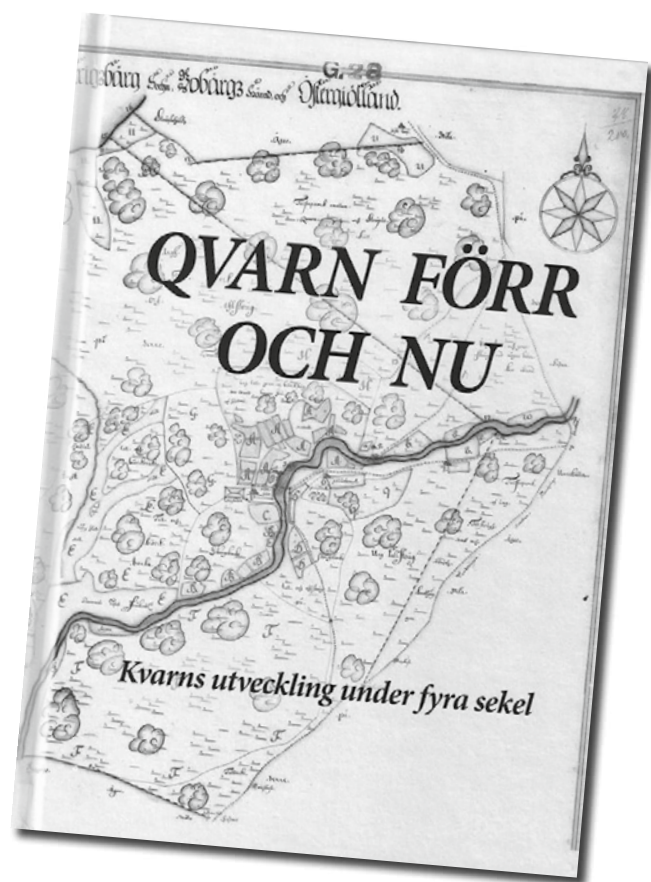
Lagom till att Stridsskolan i Kvarn firade sitt 50-års jubileum den 1 juni 2013, kom Borensbergs Hembygdsförening ut med en bok om Qvarn. Kvarn är i dag centrum för Prästtomta skjutfält och platsen för Markstridsskolan, som hör under P4 Skövde. Boken är en dokumentation av gårdar, torp och människor inom Kristberg och Brunneby socknar som 1958-60 drabbades av skjutfältsetableringen.

Qvarn var från 1640 ett järnbruk med hammare för framställning av stångjärn. Bruket levde fram till år 1857. Därefter blev jordbruket den viktigaste näringen för bygden med flera stora gårdar: Kvarn, Bondeby, Bölnorp, Spång och Älgmyra. I korsningen mellan Kvarnsån och länsväg Borensberg - Tjällmo växte ett litet samhälle upp. Där, i Kvarn, fanns skola, affärer, café, post, taxistation, mejeri, såg, smedja, bensinpump, festplats, bio m.m. – ett helt komplett samhälle. 1960 inköpte försvarsmakten gårdar, torp och hela samhället.

Människorna tvingades att flytta, gårdar och torp på det blivande skjutfältet revs och brändes. Samhället blev öde och idag härskar militären över det hela.

Detta försvunna samhälle, gårdarna, torpen och människorna har vi genom foton och text i denna ”Boken om Kvarn” velat dokumentera och bevara för framtiden. Boken har kommit till genom ett studiecirkelarbete under två år. Den kostar 120 kronor och finns att köpa genom Borensbergs Hembygdsförening, tel: 0141-407 59.

Anders Åhammar, Borensbergs Hembygdsförening

Föreningsmaterial efterlyses!

Ta chansen att synas, alla medlemsföreningar: Hembygdsbladet söker ständigt material! Bedriver ni någon unik eller speciell verksamhet? Har ni en bygdeskröna utöver det vanliga? En ortstradition, sed eller firande som ni vill dela med er av? Fängslade livsöden, byggnadshistorier eller udda bruksföremål? En hembygdsbok som förtjänar uppmärksamhet? Eller bara ett vackert foto som speglar aktivitet, föreningsanda eller årstidsstämning?

Vi efterlyser alltid lite extra er föreningar som kanske inte syns så ofta. Välkommen att skicka in både texter och bilder till redaktionen/kansliet! E-posta helst till: ostergotland@hembygd.se

Kansliet Östergötlands Hembygdsförbund
Tellbovägen 14, 585 64 LINGHEM

Hantverksdag i Ekebyborna

ett hav av biltak glänser i grönskan utanför Ekebybornas Hembygdsgård. – Det har varit drygt hundra bilar hittills. Vanligen är det runt trehundra besökare, säger Hans Pettersson som hjälper till med parkeringen när Ask-Ekebyborna Hembygdsförening ordnar hantverksdag. Han står på gräsmattan framför bordet där Lilly Andersson säljer sitt hembakade bröd. – Jag höll i hantverksmarknaden i tio år säger hon. Ann-Marie Brandt kommer fram till bordet. Hon håller i programmet för dagen. – Vi försöker få hit hantverkare från trakten. Jag har utökat marknaden med partytält för säljarna, säger hon.

Tunna trådar

En av hantverkarna är Alice Gustavsson. Hon tillverkar frivoliteter av trådar.

– Det var populärt i början av 1900-talet. Det gäller att inte få någon knut på tråden, säger hon och styr den rätt med vana fingrar.

En fyrkantig skiva klädd med röd filt står lutad mot stolen bredvid henne. På skivan har Alice Andersson nålat fast exempel på sitt hantverk. De vita trådarna slingrar sig om varandra och bildar snirkliga mönster som lyser mot det röda underlaget.

Alice Gustavsson tillverkade frivoliteter.

Herrarnas gunstling

Några meter därifrån står tre herrar i vita kortärmade skjortor med blått ruttmönster. De tittar på en cylinderformad maskin som är kantad av nålar på toppen. Marianne Carlsson drar runt veven och nålarna rör sig uppåt och nedåt i sina spår. Under maskinens stativ tar en strumpa form.

– Jag hittade den här sockstickningsmaskinen på en loppis och köpte den på vinst och förlust, säger Marianne Carlsson. Viktoria-maskinen är från 1930-talet och Ma-

Marianne Carlsson stickade sockor på en Viktoria från 1930-talet.

rianne Carlsson har bytt nålar på den.

– Vi blir fler och fler som håller på, säger hon och fortsätter att veva samtidigt som herrarna följer hennes rörelser med leende munnar.

Garnfärgning

En vit brandrök syns från slänten vid sjön. Framför bryggan står Katrin Andrén och rör i en stor kittel. Hon färgar garn med älggräs. – Det är färskt och nyttigt. Efter några minuter blir färgen gul, säger hon.

Varje år brukar några av föreningens medlemmar färga i samband med hantverksmarknaden.

– Efter färgningen skall garnet kallna och sköljas. Det går även att färga med svamp, berättar Katrin Andrén.

Katrin Andrén färgade garn med älggräs.

Prästgård

Nils-Holger Karlsson och Hans Pettersson tar en promenad till baksidan av hembygdsgården. Ekebyborna ligger på en udde i sjön Boren. Vid spetsen av udden finns en stor brygga och några besökare har slagit sig ned där för att beundra utsikten.

– Ekebyborna var tidigare en prästgård. Men under flera år stod den och förföll. Huset var så igenvuxet att det inte syntes från sjön, säger Hans Pettersson som är föreningens kassör.

Han berättar att föreningens ordförande Calle von Essen under några år ordnade byggnadsvårdsläger kring arbetet med att renovera prästgården. Idag är gården en naturskön samlingsplats som är omgiven av kulturhistoriska minnesmärken. Ett stycke därifrån ligger nämligen resterna av den Heliga Birgittas Ulvåsa och i närheten finns flera järnåldersgravar.

Skira spetsar tillverkas av tunna trådar.

Text och bild: Fredrik Häger

LRF arbetar för tillväxt på riktigt!

Du kanske visste att Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, bevakar och driver frågor för att underlätta landsbygdsföretagarens vardag, men känner du till att LRF är Sveriges största intresse- och företagargrupporganisation med drygt 170 000 medlemmar?

Vi arbetar för att du som har jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö som resurs i ditt företag ska kunna förverkliga dina ambitioner om tillväxt, lönsamhet och livskvalitet.

Viktiga frågor för oss och våra medlemmar är till exempel:

- Att vända den nedåtgående kurvan för svensk livsmedelsproduktion. Vi vill se mer svensk mat, fler bönder och mer pengar till bonden som producerar maten! Aktiva, lönsamma lantbruk bidrar till öppna landskap med värnande om natur och kultur.
- Att Sveriges bönder kan erbjuda samhället förnybar energi.
- Rovdjursproblematiken. Enskilda företagare ska inte bekosta konsekvenserna av politiska beslut.
- Konkurrenskraftiga företag villkor.
- Ägande-/brukanderätt.

Läs mer på www.lrf.se

*Tillsammans får vi
landet att växa!*

Sommarfest i Käxelvik

På grässlänten bakom Käxelvik Hembygdsgård sitter en skara människor från Skedevi Hembygdsförening samlade. De medverkar i en friluftsgudstjänst som är inledningen till dagens sommarfest. Platsen är väl vald. Ett stort träd kastar sin skugga över ett rött staket och en mossbevuxen sten. I fonden glittrar Tisnarens blå vatten. När gudstjänsten är slut reser sig församlingen och rör sig mot de uppställda borden framför hembygdsgårdens ingång. Damerna i köket förbereder kaffeserveringen.

Sinnrik järnkista

I huset visar hembygdsföreningen upp en del av sina föremål. Ingvar Köhler berättar om en märklig järnkista som står på golvet i ett av rummen.

– Den här kistan stod i Skedevi kyrka. Den dåvarande kyrkvaktmästaren Tore Andersson hittade över sexhundra kopparmynt från 1700- och 1800-talen i den.

Fyndet väckte stor uppmärksamhet i bygden och den 13 november 1969 skrev Norrköpings Tidningar om händelsen. När kistan senare kom i hembygdsföreningens ägo rengjorde medlemmarna den.

– Då hittade vi de här mynten i en plåtskarv, säger Ingvar Köhler med höjd röst.

Han tar fram en kopia av tidningsartikeln. På papperet är fem mynt av olika storlekar fästa. Under det öppna kistlocket är en mycket sinnrik låsanordning monterad. Men om det är tack vare denna som kyrkokollekten har fått vara ifred under alla år förtäljer inte historien.

Ett sinnrikt lås pryder insidan av locket på kistan i Käxelvik Hembygdsgård.

Musikunderhållning

Det hörs toner från trädgården. Ulla Köhler kommer in genom dörren och talar om att kaffeserveringen har börjat. När hon och hennes man Ingvar Köhler skall gå ut blir de hejdade på verandan av en besökare som vill fotografera dem. I likhet med flera andra föreningsmedlemmar bär de Skedevidräkten.

Ulla och Ingvar Köhler var klädda i Skedevidräkten.

– Skedevidräkten används som Östergötlands landskapsdräkt, säger Ulla Köhler och ställer upp sig för fotografering.

Lennart Strömberg står bakom notstället och slår an en sträng på sin gitarr. Musikanterna i Byledraget följer efter och spelar upp en melodi. De är alla klädda i blå skjortor som har musikgruppens namn broderat med gul kursiv stil på vänstra ärmen.

– Vi spelar melodier som de äldre känner igen, säger Lennart Strömberg när han tar en paus från spelningen. Han berättar att musikgruppen bildades under en dragspelskurs och att de åker omkring och spelar på hem där äldre människor bor.

Dans upp på vägen

Några timmar in på eftermiddagen börjar sommarfesten i Käxelvik avrundas. Under tiden som Byledragets

svängiga toner sprider sig i omgivningen packar deltagarna ihop sina tillhörigheter. De lyckliga förstapristagarna i hembygdsföreningens generösa lotteri, bär sina korgar i stadigt grepp när de går mot parkeringsplatsen. Därifrån syns ett par dansa mitt på landsvägen.

Text och bild: Fredrik Häger

Byledraget underhöll på sommarfesten i Käxelvik.

Omsättningen på lotterna var god.

En trygg, stadig
och stabil bank
som har förmågan
att blicka framåt

Kinda-Ydre Sparbank
www.kindaydresparbank.se

HEMBYGDSFÖRSÄKRINGEN

FYRA SPARTIPS FRÅN HEMBYGDSFÖRSÄKRINGEN:

1. Se över och uppdatera försäkringen. Att föreningen är korrekt försäkrad är viktigt om man drabbas av en skada.
2. Kontrollera att föreningen har anmält skadeförebyggande åtgärder som är berättigade till säkerhetsrabatt. Exempelvis larm, jordfelsbrytare, överspänningsskydd, skydd under diskmaskin och automatisk huvudvattenavstängare.
3. Regelbunden översyn av byggnaderna enligt protokoll. Tidig upptäckt av underhållsbehov kan begränsa skadan. Skador orsakade av eftersatt underhåll omfattas inte av försäkringen och föreningen får stå för hela kostnaden.
4. Investera i skadeförebyggande åtgärder och ansök om investeringsbidrag från Hembygdsförsäkringen. Många åtgärder kostar mindre i investering än vad självriskan vid en eventuell skada är.

Hembygdsförsäkringen,
Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygdsforsakringen@hembygd.se 0200-22 00 55

Nostalgiresa – med träsmak

Under andra halvan av 1800-talet kom järnvägsbyggandet i Sverige igång på allvar. Staten planerade och byggde stambanor mellan de största städerna, men när det gällde landsbygden var det helt upp till det privata initiativet att bygga enskilda järnvägar som anknöt till statsbanorna.

Olika planer på järnvägsutbyggnader lanserades, ett projekt gällde en järnväg från Norrköping via Valdemarsvik och Västervik till Hultsfred. I Västervik ville man ha en förbindelse till Linköping och flera bruksägare ville ha förbindelse med Göta kanal, som före Östra stambanans tillkomst var den stora transportleden genom Östergötland.

I Åtvidabergsregionen var intresset stort för att kunna skeppa ut produkter från bl.a. Bersbo och i november 1878 kunde linjen Åtvidaberg-Norsholm via bl.a. Lakvik och Björsäter tas i bruk. Den 9 augusti 1879 öppnades Västervik-Åtvidaberg-Bersbo järnväg för allmän trafik. En vecka senare blev det samtrafik med Norsholmsbanan. Redan den 7 augusti 1879 hade invigning skett då ett festtåg avgick från Åtvidaberg och ett från Västervik med aktieägare och deras inbjudna som passagerare.

Björsäters station tidigt 1900-tal.

Året därpå i juni kom Oscar II på besök och detta kom av orsaksbefolkningen att betraktas som att konungen invigde järnvägen. I Westerviks Weckoblad kunde man läsa bl.a. ”... H.M. Konungens väntade besök härstädes icke avser järnbanornas invigning och att icke något festtåg kommer att föranstaltas. Det har behagat H.M. att ändå besöka staden och orten, att befara banorna i hela sin (!) längd och taga i ögonsikte de naturskönheter som där kan förekomma. H.M.:s besök är således av enskild natur”. Denna notis räckte föga för vid var station stod den lokala noblessen uppställd, musikkåren spelade och skolbarnen viftade med unionsflaggor och sjöng för monarken. Så även i Björsäter.

Järnvägen blev snabbt en pulsåder för Björsäter och stationen blev en samlingspunkt för hela socknen. Där-

omkring träffades bygdens ungdomar om kvällarna, där ständes möten och de senaste nyheterna utbyttes.

För barnen blev det ett populärt nöje att stå på prästgårdsbron när tågen tuffade fram under den. Det brukade ibland passa in på skolvägen och då gömdes barnen i röken och njöt av dofterna från ångloken. Det kunde också hända att godståget inte orkade upp för backen åt Mulsstadshållet och det blev en extra attraktion när tåget fick backas tillbaka för att ta ny sats.

På förmiddagarna samlades rader av mjölkskjutsar utanför stationen för att hämta bygdens post. Det var liv och rörelse hela dagen; gräddflaskor levererades från mejeriet för att sändas till Linköping och strömming som kommit från Västervik såldes på stationsområdet.

Den 26 september 1964 lades järnvägen mellan Norsholm och Åtvidaberg ner. Efter att det sista tåget gått på järnvägen revs rälsen upp och banvallen började användas till bilvägar eller försvinna.

År 1971 köpte ett gäng järnvägsentusiaster några kilometer av banvallen vid Lakvik och bildade Museiföreningen Risten-Lakviks Järnväg. Deras vision var att lägga ut spår för att visa upp för kommande generationer hur de allra minsta järnvägarna i vårt land såg ut och fungerade.

Idag är banan i Lakvik cirka 2,5 kilometer lång och utbyggnaden fortgår oförtrutet. Det ursprungliga stationshuset var sålt till en privatperson när föreningen bildades, men 1987 flyttade föreningen stationshuset i Bersbo till Lakvik. Den illa medfarna byggnaden renoverades utvändigt och invändigt och döptes om till Lakvik.

Vid Lakviks station pekade stationsbefälet med hela handen.

Förutom att flytta det 64 ton tunga stationshuset till Lakvik har all räls som spåren byggts av brutits upp och tillvaratagits av föreningens medlemmar från olika delar av

landet, en vagnhall har byggts och ofta skrotmässiga lok och vagnar har renoverats.

Varje lördag och söndag i hela juli och halva augusti kör föreningen tåg för allmänheten mellan klockan 11 och 15. Från Lakvik går färden till den lilla anhalten Rosenhill på en höjd över sjön Risten. Härifrån går sidobanan ner till Risten varifrån i gångna tider ångsluppen SAGA utgick för att skeppa gods och passagerare till olika orter runt sjön och vidare genom kanalen till Såken.

Kolröken sågs långväga under nostalgiresan i augusti.

I föreningens samlingar finns en mängd olika lok. Det mest unika är det enda fungerande tryckluftsdrivna loket i Sverige som demonstrationskörs på trafikdagarna. Tågen körs idag normalt med ånglok, men vid torr väderlek används diesellok på grund av brandfaran. Många vagnar kommer från någon av de sju personförande järnvägar med spårvidden 600 mm som funnits i Sverige.

Dessa järnvägar anlades från slutet av 1880-talet och både de första vagnserierna och modernare vagnar finns i samlingarna.

Torsten Andersson från Björsätters Hembygdsförening agerade konduktör.

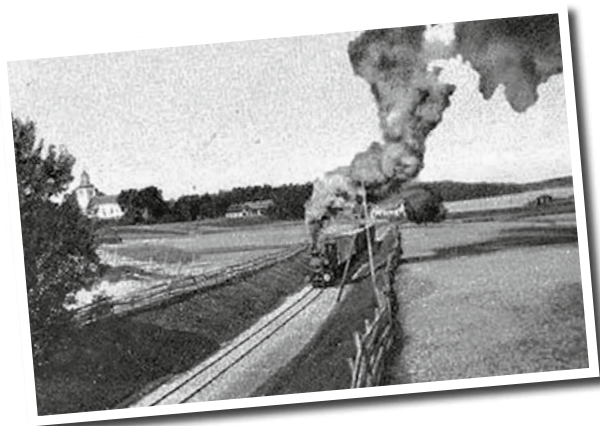

Åke Blomstrand och Anders Dahl i full färd med att vara tågfärdens bromsare.

Föreningen bevarar två av landets absolut första och äldsta personvagnar, byggda 1858 för järnvägen mellan Åtvidaberg och gruvorna i Bersbo. Personvagnarna har i mer än hundra år fungerat som uthus eller sommarhus befriade från hjulen. Men nya underrederna kommer att tillverkas till vagnarna så att de ska kunna rulla på egna hjul på spåren i Lakvik.

Den 10 augusti i år var målet för Björsätters Hembygdsförenings bygdevandring Risten-Lakviks museijärnväg. Nära 30 föreningsmedlemmar i olika åldrar fikade, blev informerade om Museiföreningens verksamhet och kunde inspektera pågående renoveringsarbeten. Avslutningsvis åkte man i fint sensommarväder med ånglok hela bansträckan tur och retur, sittande på träbänkar. Underlaget till trots, kan det gott sägas att nostalgiresan blev en sommaraktivitet som gick som på räls!

*Text/foto: Curt Djurström/Bengt Björner
Källor: Norsholm-Västervik-Hultsfreds Järnvägar
1879-1949, Björsätters Sockenbok nr 3
(under framtagning)*

Sture Alsén, Anna Johansson, Alvin Lindqvist och Lars-Ove Liljesson invigde 30-årsfesten genom att plantera ett bigarråträd.

Musikalisk fest för 30-åring

Framför staketet till Stensätter är det ett hål grävt i marken. Bredvid står ett träd med roten inslagen i en säck. Inger Rydh är ordförande i Örtomta Hembygdsförening och hälsar besökarna som står runt omkring välkomna. Några av föreningens medlemmar hjälps åt att lyfta ned trädet i hålet. De öser jord över roten och jämnar till marken med spadarna. När trädet står stadigt blåser Bo Johansson en fanfar med sin trumpet och hembygdsföreningens 30-årsfest kan börja.

Musik till kaffet

Snart blir trädgårdsmöblerna utanför det lilla torpet Stensätter fullsatta av kaffedrickande gäster. Framför den röda träväggen står några mikrofoner och ett klaviaturlutplacerade. Bo, Netta, Gabrielle och Elias Johansson tar plats och spelar för besökarna.

Familjen Johansson underhöll med musik.

När operasångerskan Amelie Fleetwood tar mikrofonen i sin hand och ställer sig i solljuset lägrar sig tystnaden. Hon bjuder på stämningsfull sång i sensommargrönskan.

Amelie Fleetwood sjöng stämningsfullt för publiken.

Historielektion

Efter musikprogrammet är det tänkt att Eric von Boismann skall berätta om Livgrenadjärregementets historia. Inger Rydh ropar på honom i mikrofonen men han syns inte någonstans. Då hörs en röst bakom knuten. En man klädd i karolineruniform kommer fram. Han berättar om sina eskapader i Karl XII:s armé. Sedan säger han att det nog är bäst för honom att återvända till sitt regemente och försvinner bakom huset. Strax efter kommer Eric

von Boisman fram från samma ställe. När han har pratat en stund mörknar himlen och de första regndropparna faller ned.

Skydd under tälttak

Musikerna får bråttom med att täcka över sina instrument och hembygdsföreningens medlemmar plockar ihop serveringen. Besökarna rör sig mot gårdsplanen där ett stort tält är uppsatt. Efter en stund kan festligheterna fortsätta. Under tiden har en skåpbil anlänt till platsen och några personer monterar upp grillar och dukar ett bord med tallrikar. Klockan börjar närma sig 18 och då skall kvällens grillfest ta vid.

Text och bild: Fredrik Häger

Eric von Boisman gjorde entré som karolin.

Välkommen till **Hemslöjden i Östergötland** Inspiration - rekreation - utbildning

Hemslöjden i Östergötland erbjuder dig ett stort utbud av slöjdkurser. I en unik och inspererande miljö slöjdar du under ledning av erfarna lärare. I butiken på Storgatan 41 hittar du ett brett urval av slöjd, konsthantverk samt Gysinges byggnadsvårds produkter.

För mer information gå in på vår hemsida!

HEMSLÖJDEN
I ÖSTERGÖTLAND

Hemslöjden i Östergötland

Storgatan 41, 582 23 Linköping

Kansli 013-129793

Butik 013-129770

www.hemslojdeniostergotland.se

Tryserums Hembygdsförenings jubileumsskrift

Mitt i det natursköna Tryserum ligger kyrkan omgiven av gamla vackra byggnader. Det gamla fattighuset är ett av dem och disponeras sedan 50 år tillbaka av Tryserums Hembygdsförening. Föreningen bildades samma år för bland annat bevarande av kulturarvet från gången tid av ett gäng entusiaster i socknen. Tjugo år senare uppmanades föreningen av ägaren, kyrkan, att riva alla husen. *Detta tog vi oss friheten att vägra göra*, svarar föreningens ordförande, och det är vi tacksamma för idag. Många är de som med själ och hjärta lagt ner åtskilliga timmar på att renovera den gamla fattigstugan och dess uthus på ett pietetsfullt sätt. Om dem och hembygdsföreningens historia kan du läsa i boken.

För 160 år sedan skrev provinsialläkare Björk i sin hälsorapport att fattigdomen i Tryserum är stor. Sockenstämman hade under många år noterat att det gamla fattighuset var uttjänt och *icke utan mycken åtgång af ved kan hållas varmt*. Tio år senare byggdes det nya fattighuset, där det nu står. Över 200 personer bodde i huset under de 67 år det var fattigstuga/ålderdomshem. 1883 flyttade inte mindre än 25 personer in i huset, bland andra Karl Peter Andersson Hultgren som året därpå döms

till straffarbete för försvarslöshet. Läs om honom och andra som bott i fattigstugan. En förteckning över alla inflyttade finns, liksom utdrag ur provinsialläkarens rapporter och fattigkassans räkenskaper som ger oss en bra bild hur det var att leva här.

Den spännande fortsättningen av berättelsen **I strid för friheten** kan du också läsa i årets skrift, liksom vad som hände i Tryserum för 100 år sedan och andra berättelser med anknytning till socknen. Mycket nöje!

Tryserums Hembygdsförening

Vi ger ut böcker!

Ett axprov ur vår tidigare utgivning:

Brevens Bruks hembygdsförening: Brevens Bruk, bruksliv i järnets tecken
Knutby-Faringe-Bladåker hembygdsförening: Bygden som steg ur havet
Fanthyttans bygdeförening: Fanthytten
Borensbergs hembygdsförening: Från Husbyfjäll till Borensberg
Lima, Rörbäcksnäs och Transtrands hembygdsföreningar: Gränsland
Halsta byalag: Halsta genom tiderna
Föreningen Hårdakvarn: Hårdakvarn
Idre hembygdsförening: Idre bygdebok del 1, 2 och 3
Kvistholmsgruppen: Kvistholmskrönikan
Ragnarö byalag: Livet i ragnarö
Norra Vi hembygdsförening: Norra Vi
Norra Vi hembygdsförening: Ydrebo
Torpa hembygdsförening: Om Torpa kyrka
Torpa hembygdsförening: Skrävör och visor
Reftele hembygdsförening: Reftelebygd
Röks hembygdsvänner: Röksminnen
Rök-Svanshals byalag: Svanshalsminnen
Stoby historieförbund: Stoby by
Särna fornminnesförening: Särnål

Vi erbjuder Dig eller Din förening:

- ✧ hjälp med allt från manus till färdig bok
- ✧ upplagor från 50 ex och uppåt
- ✧ intressanta priser
- ✧ formgivning
- ✧ tryckning
- ✧ handledning

Kontakta oss så får vi diskutera just din situation!

Upplands-Bro Kulturhistoriska förening: Upplands-Bro från då till nu
Birgitta Olsson: Bondeuppror i Skåne
Johan Birath: Brännvin, vatten och bröd. Del 1 och 2
Johan Birath: Ekeby sockenstämmor 1787-1818
Johan Birath: Mordet i Hycklinge
Johan Birath: Mordet i Ljungstorp
Johan Birath: Mordet vid Stjernesand
Johan Birath: Spöken i Östergötland
Berit och Lars Eric Fjellman: Dalsland och gränsbygden. Del 1 och 2

Erik Jonsson: De första Ormsjöutvandringarna. Del 1 och 2
Bror Steen: En Parvells minnen från Häggestad Norrgård
Östen Andersson: Fjärdingsman i skärgården
Östen Andersson: Örsklär
Rune Andersson: Folket på Rygga by
Tony Hagström: Från bondby till municipalsamhälle (Kisa)
Bengt-Arne Bengtsson: Från Östra stambanan till Ostlänken/Göteborgsbanan
Anders Ejdervik och Anders Dahlin: Grövelsjöfjällen, gränslösa fjäll
Sten-Olof Ragnar: Gårdar och stugor i Åsbo
Lennart Nilsson: Gårdarna utmed Lagans strand

Sven Thurin: Historien om Myggsjön
Verner Lindblom och Bengt Räsled: Lexikon, Västergötlands tidiga historia
Bo Werkström: Lunds Timmer AB
Per-Anders Lundh: Mellan Liljeholmen och Somvik
Mona Söderbäck: Mitt Ödeshög
Bo Jansson: Mjölby industrihistoria
Gudrun F. Brännberg: Målare i Medelpad
Kajsa Karlsson: Människor, mark och skiften i Knipered under 250 år
Anita Kindstrand: Ordstav och talesätt i Unnarvdsbygden
Rosa Lindeberg och Majken Sörman-Olsson: Rosas bok
Torbjörn Ljungqvist: Röfors
Eva Fagerberg: Sankta Ingrid av Skänninge
Alice Andersson: Skeppsås kyrkogård
Catherine Lagercrantz: Tamms på Österbybruk
Eije Fasth: Tranås hornmusikkår 110 år
Göran Källgård: Vargjakt, emigranter och en drucknad griskulting
Mikael Edberg: Ytterbys gårdar och torp
och många fler ...

Atremi

Axstad Södergård,
0142-171 00

595 94 Mjölby
info@atremi.se

www.atremi.se

B

Posttidning

Avsändare:

Östergötlands Hembygdsförbund
Tellbovägen 14, 585 64 Linghem

Motala Folkdansgille dansade när Ask-Ekebyborna Hembygdsförening ordnade hantverksdag 13 juli.

Foto: Fredrik Häger